

AJÁNLÁSOK

A BIZOTTSÁG AJÁNLÁSA

(2012. július 17.)

a tudományos információkhoz való hozzáférésről és azok megőrzéséről

(2012/417/EU)

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG,

tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződésre és különösen annak 292. cikkére,

mivel:

- (1) Az Európa 2020 stratégiáról szóló bizottsági közlemény⁽¹⁾ előtérbe helyezi a tudásra és innovációra alapozott gazdaság fontosságát.
- (2) Az Európa 2020 stratégia céljainak részleteit leginkább az európai digitális menetrend⁽²⁾ és az Innovatív Unió⁽³⁾ kiemelt kezdeményezések tartalmazzák. A digitális menetrend keretében végrehajtandó lépések egyike, hogy a közpénzekből finanszírozott kutatások eredményeit a tudományos adatok és publikációk szabadon hozzáférhető közzététele révén kell terjeszteni. Az Innovatív Unió kezdeményezése a mobilitás elősegítése és a határokon átnyúló együttműködés akadályainak felszámolása érdekében az Európai Kutatási Térség (EKT) keretrendszerének létrehozását sürgeti. A kezdeményezésben kifejtik továbbá, hogy ösztönözni kell a közpénzekből finanszírozott kutatások publikációinak és adatainak szabadon hozzáférhetővé tételét, az Unió kutatási keretprogramjai által támogatott projektek esetében pedig általános alapelvvé kell tenni a publikációkhoz való hozzáférést.
- (3) 2007. február 14-én a Bizottság elfogadta a Tudományos információk a digitális korban: hozzáférés, terjesztés és megőrzés című közleményét⁽⁴⁾, amelyhez egy szolgálati munkadokumentumot is csatolt. Ez a munkadokumentum a tudományos publikációknak és a kutatási eredmények megőrzésének jelenlegi, uniós helyzetéről nyújtott áttekintést, és érintette a vonatkozó szervezeti, jogi, műszaki és pénzügyi témákat is.

- (4) 2007 novemberében a közleményt a Tanács „Tudományos információk a digitális korban: hozzáférés, terjesztés és megőrzés” témához kapcsolódó következtetései követték. A Tanács következtetéseiben felkérte a Bizottságot az uniós kutatási keretprogramok által finanszírozott projektek eredményeként megjelenő tudományos publikációk nyílt hozzáféréssel való kísérletezésre; emellett a következtetések a tagállamok által végrehajtandó intézkedéscsomagokat is magukban foglalták. A tanácsi következtetések által érintett területek némelyikén történt előrelépés, de a célok megvalósítása nem volt teljes körű, és a tagállamok fejlődése is egyenlőtlen volt. Uniós lépés szükséges az európai kutatási potenciál legteljesebb körű kihasználására.

- (5) A nyílt hozzáférésre vonatkozó szakpolitikák célja, hogy az olvasók a kiadási folyamat lehető legkorábbi szakaszában és díjmentesen elérjék a lektorált tudományos publikációkat és a kutatási adatokat, valamint hogy a tudományos kutatások eredményei használhatók és újból felhasználhatók legyenek. Ezeket a politikákat a szellemi tulajdonhoz fűződő jogokból eredő kihívások figyelembevételével kell végrehajtani.

- (6) A tudományos kutatások eredményeinek nyílt hozzáférése vonatkozó szakpolitikáknak minden, közpénzből finanszírozott kutatásra érvényesnek kell lenniük. Az ilyen politikák révén várhatóan javulnak majd a kutatások elvégzésének feltételei, mivel ritkábban kell majd kétszer ugyanazt a munkát elvégezni, és az információ megtalálásához és lehívásához szükséges idő minimálisra csökken. Ezáltal gyorsul a tudományos fejlődés, és könnyebbé válik az Unión belüli és kívüli együttműködés. Az ilyen jellegű politikák eleget tesznek a tudományos közösség azon kérésének is, hogy legyen átfogóbb a tudományos információkhoz való hozzáférés.

- (7) A társadalmi szereplők számára a kutatási ciklusban való interakció lehetővé tétele javítja az innovációs eredmények minőségét, relevanciáját, elfogadhatóságát és fenntarthatóságát azáltal, hogy integrálja a társadalom elvárásait, szükségleteit, érdekeit és értékrendjét. A nyílt hozzáférés a tagállamok kutatásért és innovációért felelős szakpolitikáinak egyik legfontosabb összetevője, mivel a kutatási eredményeket mindenki számára elérhetővé teszi, és előrelviszi a társadalmi szerepvállalást.

⁽¹⁾ COM(2010) 2020 végleges, 2010.3.3., megtekinthető az alábbi linken: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:HU:PDF>

⁽²⁾ COM(2010) 245 végleges/2, 2010.8.26., megtekinthető az alábbi linken: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:HU:PDF>

⁽³⁾ COM(2010) 546 végleges, 2010.10.6., megtekinthető az alábbi linken: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0546:FIN:HU:PDF>

⁽⁴⁾ COM(2007) 56 végleges, 2007.2.14., megtekinthető az alábbi linken: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0592:FIN:HU:PDF>

- (8) A tudományos eredményekhez való szélesebb körű hozzáférés az üzleti élet számára is hasznos hajt majd. Különösen a kis- és középvállalkozások fogják bővíteni innovatív kapacitásaikat. A tudományos információkhoz való hozzáférést szabályozó szakpolitikáknak ezért a magánvállalkozások számára is meg kell könnyíteniük a hozzáférést.
- (9) Az internet alapvetően megváltoztatta a tudomány és a kutatás világát. A kutatási közösségek például már régebb óta kísérleteznek a tudományos publikációk regisztrálásának, tanúsításának, terjesztésének és megőrzésének új módszereivel. A kutatási és finanszírozási politikáknak alkalmazkodniuk kell ehhez az új környezethez. Indokolt ajánlani a tagállamoknak, hogy dolgozzák át és fejlesszék a tudományos publikációk nyílt hozzáférését szabályozó politikáikat.
- (10) A tudományos kutatási adatokhoz való nyílt hozzáférés javítja az adatok minőségét, csökkenti a kutatás kétszeri elvégzésének szükségességét, felgyorsítja a tudományos haladást és segít a tudományos csalások visszaszorításában. A tudományos adatokkal foglalkozó magas szintű munkacsoport 2010 októberében készült zárójelentésében ⁽¹⁾ (Riding the wave: How Europe can gain from the rising tide of scientific data – A hullám hátán: Hogyan fordíthatja Európa a tudományos adatáradatot a maga hasznára) hangsúlyozta a tudományos folyamat során létrejött megbízható adatok megosztásának és megőrzésének kritikus fontosságát. Az adathozzáférésre vonatkozó szakpolitikai lépések ezért sürgősek, és tagállami végrehajtásuk ajánlott.
- (11) A tudományos kutatási eredmények megőrzése közérdeket szolgál. Ez hagyományosan a könyvtárak – különösen a kötelezpéldány-tárolást végző tagállami könyvtárak – felelőssége. A létrejött kutatási eredmények mennyisége óriási tempóban nő. A mechanizmusoknak, az infrastruktúráknak és a szoftvereknek lehetővé kell tenniük a kutatási eredmények digitális formában történő hosszú távú megőrzését. A megőrzés fenntartható finanszírozása döntő fontosságú, mivel a digitalizált tartalom biztonságos tárolásának költségei továbbra is viszonylag magasak. A kutatási eredmények megőrzésének és jövőbeli felhasználhatóságának fontossága miatt az e területre vonatkozó szakpolitikák létrehozását vagy megerősítését indokolt ajánlani a tagállamok számára.
- (12) A tagállamok által fejlesztendő szakpolitikákat – az alkotmányjogi helyzettől és a kutatási szakpolitika meghatározására vonatkozó felelősségi körök megoszlásától függően – tagállami vagy szubnacionális szinten indokolt meghatározni.
- (13) A tudományos információs rendszert alátámasztó stabil elektronikus infrastruktúra javítani fogja a tudományos információkhoz való hozzáférést és azok hosszú távú megőrzését. Ez serkentheti a kutatási együttműködéseket.

Az Információs és kommunikációs technológiai infrastruktúra az elektronikus tudomány szolgáltatában című bizottsági közlemény ⁽²⁾ szerint az elektronikus infrastruktúra „olyan környezet, amelyben a kutatási erőforrások (hardver, szoftver és tartalom) egyszerűen megoszthatók és elérhetők mindenkor, amikor az a színvonalasabb és hatékonyabb kutatás érdekében szükséges”. Ezért javasolt az ilyen infrastruktúrák további fejlesztése és uniós szintű összekapcsolása.

- (14) A nyílt hozzáférés irányába tett globális igyekezet az UNESCO a tudományos információkhoz és kutatásokhoz való nyílt hozzáférés előrelendítésében vállalt saját feladatáról szóló átdolgozott stratégiájában ⁽³⁾ és az OECD közfinanszírozású kutatási adatokhoz való hozzáférésről szóló nyilatkozatában ⁽⁴⁾ is megmutatkozik. A tagállamoknak részt kell vállalniuk ebből az egész bolygót érintő törekvésből, valamint példát kell mutatniuk a kölcsönösség elvére épülő, nyílt és közreműködő kutatási környezet javításával.
- (15) A kiadói ágazat átmeneti állapota miatt fontos, hogy az érdekelt felek közösen vigyék végbe az áttállást, és gondoskodjanak a tudományos művek kiadásának fenntartható megoldásairól.
- (16) 2011. december 12-én a Bizottság elfogadott egy csomagot, amely a nyílt adatokról szóló közleményt, a közzféra információinak további felhasználásáról szóló, 2003. november 17-i 2003/98/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet ⁽⁵⁾ módosító irányelvre vonatkozó javaslatot, és a Bizottság birtokában lévő dokumentumokra vonatkozó új szabályokat tartalmazta. A csomag egységes keretben szemléltette a Bizottság nyílt adatokra irányuló stratégiáját, e keret számos intézkedést, többek között ezt az ajánlást is magában foglalja.
- (17) Ezt az ajánlást egy közlemény kíséri, amelyben a Bizottság meghatározza a kutatási eredményekhez való nyílt hozzáférésre vonatkozó saját szakpolitikáját és elképzelését. A közlemény vázolja továbbá a Bizottság mint a tudományos kutatásokat az uniós költségvetésből finanszírozó testület által hozandó jövőbeni lépéseket.
- (18) Ezen ajánlással és a kísérő közleménnyel együtt a Bizottság elfogadja „Az Európai Kutatási Térség megerősítése – Partnerség a kiválóságért és a növekedésért” című közleményét, amely az Európai Kutatási Térség megvalósításának legfontosabb elemeit tartalmazza, például a tudományos ismeretek megfelelő áramlását és átadását, valamint az azokhoz való optimális hozzáférést,

⁽²⁾ COM(2009) 108 végleges.

⁽³⁾ <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/images/GOAP/OAF2011/213342e.pdf>

⁽⁴⁾ <http://www.oecd.org/dataoecd/9/61/38500813.pdf>

⁽⁵⁾ HL L 345., 2003.12.31., 90. o.

⁽¹⁾ <http://cordis.europa.eu/fp7/ict/e-infrastructure/docs/hlg-sdi-report.pdf>

A KÖVETKEZŐKET AJÁNlja A TAGÁLLAMOKNAK:

Nyílt hozzáférés a tudományos publikációkhoz

1. Készítsenek a közpénzekből finanszírozott kutatások eredményeként megírt tudományos publikációk terjesztésére és az azokhoz való nyílt hozzáférésre vonatkozó átlátható szakpolitikákat. Ezeknek az alábbiakat kell magukban foglalniuk:

- az előrehaladás mérését lehetővé tévő konkrét célkitűzések és indikátorok,
- végrehajtási tervek, melyekbe a felelősségi körök szétosztása is beletartozik,
- kapcsolódó pénzügyi tervezés.

Biztosítsák, hogy a szakpolitikák eredményeként:

- a közpénzekből finanszírozott kutatások publikációi a lehető leghamarabb, lehetőség szerint a közzététel után azonnal, de mindenképp fél éven – társadalmi és humán tudományok esetében egy éven – belül nyílt hozzáférésűek legyenek,
- az engedélyezési rendszerek kiegyensúlyozott módon – az alkalmazandó szerzői jogi törvényekkel összhangban és azok sérelme nélkül – járuljanak hozzá a közpénzekből finanszírozott kutatások eredményeként létrejött tudományos publikációkhoz való nyílt hozzáféréshez, és támogassák a kutatókat abban, hogy megőrizték szerzői jogait, a kiadónak pedig adjanak engedélyeket,
- a tudományos karrierrendszer támogassa és jutalmazza a kutatási eredményeiket megosztó kutatókat, mindenekelőtt publikációik nyílt hozzáférésűvé tétele, valamint a karrier értékelésével, mérésével és jellemzőivel kapcsolatos új, alternatív módszerek kifejlesztése, támogatása és használata révén,
- javuljon az átláthatóság, különösen annak révén, hogy a társadalom értesül a közintézmények vagy közintézmények csoportjai és a kiadók között létrejött, a tudományos információk rendelkezésre bocsátására vonatkozó egyezményekről. Ezek az egyezmények kiterjednek az ún. „bombaüzletekre”, azaz a nyomtatott és elektronikus folyóiratok kedvezményes áron elérhető előfizetői csomagjaira is,
- a kis- és középvállalkozások, valamint a független kutatók a lehető legszélesebb körű és legolcsóbb hozzáféréssel rendelkezzenek az állami támogatásban részesülő kutatások eredményeinek tudományos publikációihoz.

2. Biztosítsák, hogy a kutatások közfinanszírozásának kezeléséért felelős kutatásfinanszírozó intézmények és az állami támogatásban részesülő felsőoktatási intézmények az alábbiak révén végrehajtsák a szakpolitikákat:

- meghatározzák a tudományos publikációk terjesztésére és az azokhoz való nyílt hozzáférésre vonatkozó intézményi politikákat; a kutatásfinanszírozó intézmények szintjén végrehajtási terveket hoznak létre,

— a terjesztéshez (a nyílt hozzáférést beleértve) szükséges finanszírozást elérhetővé teszik, különböző csatornákat vonnak be, amelyekbe beletartoznak a tudományos kommunikáció új, kísérleti módszerei, valamint lehetőség szerint a digitális elektronikus infrastruktúrák is,

— testre szabják a kutatók számára létrehozott toborzási és karrierértékelési rendszert és a kutatóknak juttatandó támogatásokat odaítélő értékelési rendszert, mégpedig úgy, hogy az eredményeiket megosztó kutatókat jutalmazza. A fejlettebb rendszereknek figyelembe kell venniük a nyílt hozzáférésen keresztül elérhetővé vált kutatási eredményeket, és a karrier értékelésével, mérésével és jellemzőivel kapcsolatos új, alternatív módszereket kell kifejleszteniük, támogatniuk és használniuk,

— iránymutatást adnak a kutatóknak arra vonatkozóan, hogy hogyan feleljenek meg a nyílt hozzáférésre vonatkozó szakpolitikáknak, különösképpen pedig arra vonatkozóan, hogyan kezeljék szellemi tulajdon-jogaikat a publikációikhoz való nyílt hozzáférés biztosítása érdekében,

— a publikációkhoz való legjobb hozzáférési (beleértve a felhasználást és az újbóli felhasználást is) feltételek megszerzése érdekében közös egyeztetéseket folytatnak a kiadókkal,

— biztosítják, hogy a közfinanszírozásban részesülő kutatások eredményei a megfelelő műszaki eszközök (beleértve a kutatási végeredmény elektronikus változataihoz csatolt metaadatokon keresztüli azonosítást is) segítségével könnyen azonosíthatóak legyenek.

Nyílt hozzáférés a kutatási adatokhoz

3. Készítsenek a közpénzekből finanszírozott kutatások eredményeként létrejött kutatási adatok terjesztésére és az azokhoz való nyílt hozzáférésre vonatkozó, világos szakpolitikákat. Ezeknek az alábbiakat kell magukban foglalniuk:

- az előrehaladás mérését lehetővé tévő konkrét célkitűzések és indikátorok,
- végrehajtási tervek, melyekbe a felelősségi körök szétosztása is beletartozik (a megfelelő engedélyezés szintjén),
- kapcsolódó pénzügyi tervezés.

Biztosítsák, hogy a szakpolitikák eredményeként:

- a közpénzekből finanszírozott kutatások eredményeként létrejött kutatási adatok a köz számára a digitális elektronikus infrastruktúrákon keresztül hozzáférhető, használható és újrafelhasználhatóak legyenek. Különösen a magánélettel, üzleti titkokkal, nemzetbiztonsággal, jogos kereskedelmi érdekekkel és szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatos aggályokat kell kellő mértékben figyelembe venni. A kutatási tevékenységet megelőzően valamely köz- és magánszféra közötti partnerség magánfelei által birtokolt és ilyenként azonosított bármilyen adatra, know-how-ra és/vagy információra – formájától és jellegétől függetlenül – nem vonatkozik ez a kötelezettség,

- az adatkészletek könnyen beazonosíthatók és megfelelő mechanizmuson keresztül más adatkészletekhez és publikációkhoz kapcsolhatók, a megfelelő értékelés és használat érdekében kiegészítő információt nyújtanak hozzájuk,
- a kutatások közfinanszírozásának kezeléséért felelős kutatófinanszírozó intézmények és az állami támogatásban részesülő felsőoktatási intézmények a kutatási adatok megosztását lehetővé tevő és jutalmazó mechanizmusok alkalmazása révén részt vesznek a tagállami szakpolitika végrehajtásában,
- ösztönzik és/vagy végrehajtják az adatkezelési technológiák területén az új szakmai profilok haladó fokozatú programjait.

A tudományos információk megőrzése és újbóli felhasználása

4. Erősítsék meg a tudományos információk megőrzését az alábbiak által:

- szakpolitikák kidolgozása és végrehajtása – a tudományos információk megőrzésével kapcsolatos feladatkörök szétesztését és a kapcsolódó pénzügyi tervezést is beleértve – a kutatási eredmények (elsődleges kutatási adatok, illetve minden más kutatási eredmény, a publikációkat is ideértve) biztonságos és hosszú távú megőrzése céljából,
- az elektronikus tudományos információk hatékony tárolási rendszerének biztosítása, amely egyaránt alkalmas a digitális formában létrejött publikációk és adott esetben a vonatkozó adatkészletek tárolására,
- az információk jövőbeli olvasásához szükséges hardverek és szoftverek megőrzése, vagy az információk új szoftver- és hardverkörnyezetre költöztetése rendszeres időközönként,
- az érdekelt felek számára a feltételek javítása a tudományos információk újbóli felhasználására alapozott, hozzáadott értéket jelentő szolgáltatások nyújtása érdekében.

Elektronikus infrastruktúrák

5. Fejlesszék tovább a tudományos információkat terjesztő rendszert alátámasztó elektronikus infrastruktúrákat az alábbiak által:

- az ismeretek terjesztésére létrehozott tudományos adatinfrastruktúrák, kutatási intézetek és finanszírozási egységek támogatása a teljes adatélekciklus lefedése érdekében. Az adatélelciklusnak a következő állomásokat kell magában foglalnia: elsajátítás, megőrzés, metaadat, eredet, állandó azonosítók, felhatalmazás, hitelesítés és adatintegritás. Ki kell dolgozni a különböző tudományágak közötti adatkereséshez szükséges egységes kezelőfelületet biztosító megközelítést, ezáltal csökkentve a produktivitás eléréséhez szükséges tanulási időt,

- az adatintenzív számítástechnika új szakértőinek (adatspecialisták, technikusok és adatkezelők is beleértve) tömeges képzésére és fejlesztésére vonatkozó támogatás,
- a létező erőforrások feltárása és alkalmazása a gazdasági hatékonyság elérése, valamint annak érdekében, hogy használhatók legyenek az analitikus eszközök, a vizualizáció, a döntéshozatal támogatása, a modellek és modellezési eszközök, az ösztönzők, az új algoritmusok és a tudományos szoftverek innovációja során,
- a tagállami szinten a tudományos információkhoz való hozzáférést és azok megőrzését szolgáló infrastruktúra megerősítése, és a szükséges támogatások elkülönítése,
- az infrastruktúra minőségének és megbízhatóságának biztosítása, többek között a tárhelyeket hitelesítő mechanizmusok használata révén,
- az elektronikus infrastruktúrák átjárhatóságának biztosítása tagállami és globális szinten.

6. Biztosítsák a tagállami elektronikus infrastruktúrák együttműködését uniós és globális szinten az alábbiak által:

- az elektronikus infrastruktúrák átjárhatóságához való hozzájárulás, különös hangsúllyal a tudományos adatok kicserélésére, az uniós és globális szinten létrehozott projektekből, infrastruktúrákból és kifejlesztett szoftverekből származó tapasztalat figyelembevételével,
- a határokon átnyúló együttműködési erőfeszítések támogatása, amelyek ösztönzik a felsőoktatás és a kutatás számára létrehozott információs és kommunikációs technológiák infrastruktúrájának használatát, valamint fejlesztését.

A számos érdekelt fél közötti tagállami, uniós és nemzetközi szintű párbeszéd

7. Vegyenek részt a tagállami, uniós és/vagy nemzetközi szintű, számos érdekelt fél között zajló párbeszédben, amely a tudományos információkhoz való nyílt hozzáférés és az információk megőrzésének előremozdításáról folyik. A résztvevőknek különösen az alábbiakkal ajánlott foglalkozniuk:

- az adatok és az azokból építkező publikációk összekapcsolásának módjai,
- a hozzáférés javításának és a költségek kordában tartásának módjai, például a kiadókkal folytatott közös egyeztetések révén,
- a nem csupán a tudományos publikációkat, hanem az adatkészleteket és a kutatói tevékenység végtermékeinek egyéb típusait, valamint a független kutatói teljesítményt is felölelő új kutatói indikátorok és bibliometrikák,
- új jutalmazási rendszerek és struktúrák,
- a nyílt hozzáférés alapelveinek hirdetése és azok nemzetközi szintű végrehajtása, különösen a két- vagy többoldalú, valamint a nemzetközi együttműködési kezdeményezések kontextusában.

A tagállamok uniós szintű rendszerezett koordinálása és az ajánlás nyomon követése

8. Jelöljenek ki az év végéig egy tagállami kapcsolattartó pontot, amely feladatai az alábbiak lesznek:

- az ezen ajánlásban felsorolt intézkedések koordinálása,
- az Európai Bizottság beszélgetőpartnereként funkcionál a tudományos információkhoz való hozzáférésre és azok megőrzésére vonatkozó kérdések esetében, különösen a közös alapelvek és standardok, a végrehajtási intézkedések és a kutatások Európai Kutatási Térségbeli terjesztési és megosztási módjainak jobb meghatározásával kapcsolatosan,
- jelentések készítése ezen ajánlás nyomon követéséről.

Felülvizsgálat és jelentéstétel

9. Tájékoztassák a Bizottságot az ajánlás különböző összetevőivel kapcsolatban – a meghatározandó és elfogadandó alaki követelményekkel összhangban – tett lépésekről 18 hónappal azután, hogy ez az ajánlás megjelent az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*, majd ezt követően kétévente. A Bizottság ez alapján fogja áttekinteni az Európai Unió egészében elért haladást, majd értékeli, hogy szükségesek-e további lépések az ajánlásban meghatározott célkitűzések eléréséhez.

Kelt Brüsszelben, 2012. július 17-én.

a Bizottság részéről

Neelie KROES

alelnök